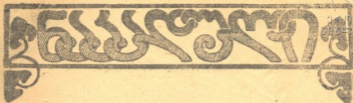

მკვლევარი
გიორგი ბერიძე

ნაბაღუღი

საბავშვო გამომცემლობა

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

№ 3

1921 წლის 09.03.21

245

1921 წლის 09.03.21

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

1. სურათი წვიმა	1
2. მომავლის ყრმათა სიმღერა, (მიზაძე ინტერნაციონალისა)—ლექსი ი. სიხარულიძისა	3
3. დაკარგული ზღაპარი,—ნ. კეცოველისა	5
4. სიმღერა სოფელში,—ლექსი შიპქრალოსა	12
5. დაკარგული შვილები,—(შემდეგი)	13
6. განთიადი,—ლექსი შიო მღვიმელისა	18
7. მურზილა,—(შემდეგი) თარ. ნ. დიასამიძისა	20
8. ხენებური ფრთოსნები: დალდა,—პ. საყვარელიძისა	28
9. ქოლდრის კაცები აფრიკაში,—ვ. კირსალაძისა	30

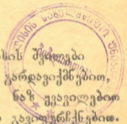

მომავლის ურმათა სიმღერა.

(მობაძეა სამავშო ინტერნაციონალისა)

ავისუფალი ხალხის შედეგები
ახალი ეოფნით გარდავიქმნებით,
და თვალუკუქუნა, ნაზ ვევაფილებით
მომავლის ტრფობით გავიფუნქნებით.

გვსურს დავივიწყოთ ბნელი წარდაფი,
მიმშილ-სიციფე, ტანჯვა-წვალება,
წინ მიგვაქროლებს ცხოვრება სწრაფი,
თავისუფლების მზე გვეალება.

ჩვენთვის მზადა აქვს პროპის სამეფოს
თავისუფლების ალექმული ბადი,
და ჩვენც მომავლის მკვირცხლი მერცხლებით
მიგ დაუნავარდობთ, ფრთა-ცელები, ლადი.

იქ მზე ანათებს მუდამ დღე უხვად,
მუბაღეც ტრფობით სულ თავს გვევლება,
ვევაფით, ვიძლებით, ვწიკტიკობთ, ვმღერით,
გატკობებს სივრცე და თავისუფლება.

ვესაუბრეთ წუჯლს, ბაღასს, ფრინველთ,
 ვიღვრით, ვიცინით, ვცვლქობთ, ვძაღვსაზობთ,
 იქ არ არსებობს მოწვევა, დაღლა,
 ვუვაილებს შორის ვევათ, ვღამაზობთ.

თავისუფალი ხალხის შვილები
 ახალი უოფნით გარდავიქმნებით,
 და თვალეუქუნა, ნახ ვევაილებით
 მოძაფლის ტრფობით გავიფურჩქებით.

ილ. სიხარულიძე.

დაკარგული სღანარი.

თული დღე სირბილითა და თამაშობით მო-
ღლილი თებრო და გიგა საღამოთი მოწ-
ყვილები სახლში ისხდნენ და არ იცოდნენ,
რა გაეკეთებინათ, რომ ან დედა ან ძაძა არ გაეჯავრებინათ.
მათი საქმე ცუდად იქნებოდა, რომ მოხუცი ბებია არა ჰყოლოდათ,
რომელიც შემოისწავდა ბავშვებს და სღანარებსა და არაკებს
უამბობდა. თებროსა და გიგოს ისე შეუყვარდათ ეს სღანარე-
ბი, რომ თუ საღამოზე ბებია ერთს-ორს არ უამბობდა, ძი-
ლი არ მიეკარებოდათ.

მეტადრე საძთორის გრძელ ღამეში თითქმის ძალით დას-
ვამდნენ სოღმე ბებიას ბუხრის წინ და აღაპარაკებდნენ იმ
დრომდე, სანამ თითონაც და ბებიაც არ დაიღლებოდნენ.

როდესაც ცამეტოაჯიან მღევსა და ასფურცელას მო-
რის ბრძოლა იწყებოდა, თებრო და გიგა თვალების ხაშხაშს
უმატებდნენ და ბებიას აღარ აცლიდნენ:

- ბები, ასფურცელამ აჯობა, არა?
- დამარცხდა მღევი, არა?

— დაიწათ, შვილებო, ესლავუ გიამბობთ უკუალაფურს, ვეროდ სოლმე ბებია და კვლავ განაგებობდა ამბავს.

მეტად, მეტად უკვარდათ ბებიას ზღაპრები, მაგრამ დასე იმათ ბედ'ს და იბბაღს, ერთ დღეს ბებიას ზღაპრები დაჯვარდა-

აი როგორ მოსდა ეს ამბავი. ერთ მშვენიერ დღეს, როცა ღრუბლიან ცაზე მსუქ გამოაჭეიტა და სუსტი სსივეებით არემარეს მიუღაერსა, გიგამ და თუბრომ კვდარ შოითმინეს, სახლიდან ფრთხილად გამოძვრნენ და ქოჩორა, მეცივნულ ბელურებს. სარევევლა დაუდგეს, ლასტ ქვეშ ბზე მიაფრქ-
 მიაფრქვიეს, სედ ზურის ნამცეცები დაჯვარეს და საბბლიდან
 გულის ფანცქალით დაუწვეს ლოდინი. არ განულა დიდი დრო,

რომ ერთი ბელურა, რომელიც ალბად გამოუცდელი
 შესცდა და ლასტის ქვეშ შეხტა. ბავშვებმა თოვს ხელი გა-
 მოჭკრეს და ჩიტი ლასტ ქვეშ მოჭკვა. ერთი კი დაიწ-
 რიპინა და მიუწდა. გიგა და თებრო გამოხტნენ საფარიდან
 და ფენ-მოტეხილი და მეძინებული ბელურა გამოიყვანეს.
 მერე განხრებულნი, თითქოს დიდი რამ საქმე გადაეტყეს, სახლ-
 ში გაიქცნენ.

—სად დარბიხართ, ჯა?!—უთხრა დედამ სახეაწითლე-
 ბულ ბავშვებს.

—აი, დედა, ბელურა დავიჭირეთ!—უპასუხეს ამაყად და
 ფენ-მოტეხილი ფრინველი გაუწოდეს, რომელიც საბრალოდ
 ფრთხილად და ტკივილისგან ზიონს აღებდა.

—რა გიქნიათ, შვილო, ეგ, არა გრცხვენიათ?!

—ბელურა დავიჭირეთ!..—მწერაღად უთხრა ბებია.

—მერე რა არის, რომ დავიჭირეთ?—სთქვა გიგამ და
 ძეუღენს მსადებას, რომ ზატარა ტყვე კალიაში მოეთავსე-
 ბინათ.

სადღაც კალია იზოვნეს, მიკ ჰურის მარცვლები ნაჭვარეს,
 წვალის ნადგეს და ბელურა ჩასუეს. მაგრამ დაჭრილი ბელუ-
 რა ხედაც არ მიჭკარებია, თვალებიდან ცრემლი სდიოდა,
 თითქოს თავის დაკარგულ სიცოხლეს სტირისო, და საცოდა-
 ვად შესცქეროდა დამტყვევებელთ. საღამომდე ძლივს განძლიო,
 ბავშვების თვალწინ ერთი გააკანკალა და სიცოცხლეს გამო-
 ესალდა.

თებროს და გიგას დაენახათ, რომ განართობი დაჭკარ-
 გეს, მაგრამ ძალე ვეკლაფერი დაივიწყეს.

საღამოთი, როდესაც კარში ქარმა ზუზუნი გააბა, თებ-
 რო და გიგა ბებიას შემოუსდნენ.

— ბები, ასფურცელას ზღაპარი გვიამბე, ბები! — შიშვენი
 ჭიკვს მოთმინება დაკარგულებმა.

— ზღაპარი დამკვარვა, შვილებო...

— ვაი, ბები, როგორ დაგკვარვა, სად დაგკვარვა?! — ძვე-
 კითხვნ სედი-სედ.

— სადა, შვილებო, და თქვენ რომ დილას ღმერთს აწ-
 ვვნინეთ, ჩიტი რომ დაიჭირეთ, იმისი სული მოვიდა ჩემ-
 თან და ზღაპარი წაიღო.

— არა, ბები, არა! — არ იჯერებდნენ.

— არა კი არა, ჰო! ეველა ჩიტის, ეველა ცხოველის სი-
 კვდილი ცოდვაა, იმიტომ განხდნენ ქვეყანაზე, რომ იმათაც
 სიციცსლე უნდათ და თქვენ კი აიღეთ და მოჭკალით...

— როდის მოკვალით, თითონ მოკვდა...

— თქვენ რომ არ დაგეჭირათ და უფსი არ მოგეტყუათ,
 არ მოკვდებოდა, აი იმ ჩიტმა წაიღო ჩემი ზღაპარი და
 სოქვა, სანამ გიგო და თებრო დანამაულს არ გამოიხვი-
 დიან, ზღაპარს ვერ იპოვნიო.

ესლა კი დარწმუნდნენ, რომ ზღაპარი დაკარგულია. მათი თივე მიზეზით. მართლა და რას ერჩოდნენ საწყალ ჩიტუნას, რად დაიჭირეს, ფეხიც მოსტედა. მოაკონდათ ბელურას ცრემლით სავსე თვალები და თითონაც გული აუჩუქდათ, თითონაც ცრემლით აუვსოთ თვალები და სიტყვას ვეღარ ამბობდნენ, ბუიას სავევედურიან სახეს თვალს ვერ უსწორებდნენ.

— ბები, თავის დღეში აღარ დავიჭერთ ჩიტებს!..— წამოიძახა ორივემ ერთად და ღაზაღუნით ცრემლები ჩამოსცვივდათ.

— აბა თქვენ იცით: თუ მართლა კეთილად მოიქცევით, ზღაპარს ძალე ვიპოვი...

გავიდა კარგა ხანი. ერთ დღეს ძაღლმა გარეე უეუა ასტებს. გიგა და თებრო სწრაფლ სახლიდან გაუარდნენ და დაინახეს მოხუცი კაცი ბავშვით, რომელიც ქუდ მოხდილი ზურსა და მოწყალებას თხოულობდა. სიცვიისაგან ზატარა ძაღსე კანკალებდა.

თებრომ და გიგამ ძაღლი გააგდეს, ხელი მოსჭიდეს მოხუარს და სახლში წაიუვანეს.

— დედი, სტუმარი მოგიუვანეთ!— სიცვლით ასარა თებრომ დედას.

— აქ დაბძანდი, ზაზა! შენცა!— უთხრა გიგამ მოხუცს და ბავშვს და ორივე ბუხართან ჩამოსხა.

— აგაშერთ, შვილო, დმერთმა და დიდი კაცები დაგზარდოთ!..— ლოცავდა მოხუცი.

— სადაური ხარ, ზაზა, ეს შენი რა არის?— ეკითხებოდნენ და თან მოჭქონდათ საჭმელ-სახსმელი.

მოხუცმა უამბო თავისი თავგადასავალი, როგორ ჩუარდა გაჭირებაში ისა და მისი ზატარა გოგი, როგორ დაექცა თავსე სახლი, როგორ დაეკარგა ქონება და სხვა.

გიგამ და თებრომ გადასწევიტეს სახლიდან არსად გუგ
 მათ, ამ ეინვაში გაცივდებიანო. მამაც დასთანხმდა მათ იხო-
 ვნას. მოხუცს ჯერ ეთაკილებოდა, მაგრამ როცა დარწმუნდა,
 რომ გულწრფელად სთხოვდნენ, დათანხმდა. გიგას და თებ-
 როს სისარულს სასდვარი არა ჰქონდა. გოგისთან ერთად
 მოელი დღე თამაშობდნენ.

სადამოთი-კი ბებიამ დაუმხზა, შემოისხა კვერდით და გა-
 მოუცხადა, სღანარი ვიზოვეო.

— როგორა, ბებილო, როგორ იპოვე? — კკითხებოდნენ
 მოუსვენრად.

— როგორა, შვილებო, და ასე: დღეს, როდესაც თქვენ
 მოხუცი და ჰატარი გოგია მოიუვანეთ, ჩიტუნამ დამიძახა
 და მითხრა, ესღა მკათ დანამაული გამოისეიდეს და სღა-
 პარს გიბრუნებო.

— თავის დღეში აღარ დავიჭვრთ ჩიტს! — სთქვა გიგამ.

— აღარც მე, ბებილო! — დაუმტა თებრომ. — ჩიტი ჩვენ-
 სე უფრო გულკეთილი უფილა...

იმ საღამოს ბებია მასფურცელა: ზღაპარი უამბობდა
 ვაიკეს ისიც, ასფურცელას როგორ გამოადგა ჩადენილი
 სიკეთე: ერთხელ ჭიანჭველას რომ ფეხი აარიდა, ძრავალი წლის
 შემდეგ იმ ჭიანჭველამ უბედურების მოახლოება აცნობა და
 ასფურცელამაც იგი დროით აიცვალა.

ვივა და თებრო აძის შემდეგ გამოიცვალენ. სიტყვი
 არა, ჰეპელაძე-კი აღარ დაუჭერიათ...

ახლა უფრო თავისუფლად და გულად გრწობენ თავს,
 მხიარულად ატარებენ დროს ზატარა გოგონას, რომელიც
 ტკბილად შეეთვისა მათ და დღესაც ერთად არიან და ერთად
 ისმენენ ბებიას ზღაპრებს.

ნიკო კეცხოველი.

ს ი შ დ ე რ ა .

(სოფელური)

ს ი და ჰა, ჩემო ხარებო,
ნიშა, ნიკორა, კაბია!
შენ გეცხვადე მაგ მკერდში,
რომ ქარვის რქები გაბია!

თქვენა ხართ ჩემი ერთგული
შმა-მეგობარი ჭირშია,
მოსიუვარულე უებრო,
გამწვევი შვება-ღისინშია.

ერთადა ვძრომობთ, ერთადვე
მივწვებით ცაცხვის ჩრდილშია,
ღიანახლისი გვადეიძებს
სავეარლად შუა ბილშია.

ჰაი და ჰა, ჩემო ხარებო,
მკვირცხლად აცქვიკეთ თვალები,
ჩვენს ნაძრომს სკენვე მოვიმკით,
ჰაუ, თქვენ გეცხვადე!

დაკარგული შვილები.

(გაგრძელება)

IV

ავუბრუნდეთ ახლა კუნტრუშას და ვნახოთ, სა-
წყალი დედა რა დღეა. საცოდავი თან და თან
სულ უკან-უკან მიდიოდა, ეტეობოდა სიკვდი-
ლის ანრდილი უახლოვდებოდა იმის დაკოდილ გულის ცე-
მას. იწვა კუნტრუშა ისევ იმავე ბუნქის ძირას, რბილ ბალახსა
და ბურტულზე და შვილების ამბის მოლოდინში დაძტვრებით
განცქეროდა ცის სივრცეს. ძალიან გამსდარყო, ცარიელ ძვლე-
ბზე აბურმგნული ტვახი და ჭქანდა გადაკრული, თუძცა სი-
გამსდრისაკან გადიდებული და ცრემლით სავსე თვალები რა-
ღაც სათნოების გვირგვინს ადგამდა ამ უბედურ არსებას...

ულვაძა არ შორდებოდა დობილს და, კუნტრუშას თა-
ვით წამოსკუნებული, მის დარღს სავსებით იზიარებდა. სხვა
კურდღლებიც ეოველ ღამ იკრიფებოდნენ კუნტრუშას საწოლ-
თან და ხელის ბაახით სცდილობდნენ გაერთოთ დადარღია-
ნებული დედის გული. ეველანი ურცქვიტასაკან ამბავს ელოდ-
დნენ... აკერ მესამე დღე იყო, წავიდა უურცქვიტა ბაჭიების

სამებნელად და მას შემდეგ აღარავის უნახავს. ეს გარემოება უფრო აფიქრებდა და ადარდებდა ეველას...

სადამოუდებოდა. ცაზე ვარსკვლავები ნელ-ნელა ჩნდებოდნენ და მოციმციმე ღიმილით თითქოს ამბობდნენ: „აი, ჩვენც აქა ვართ და თქვენ-კი ვერა გვხვდავდითო!..“ ხაყსე მთვარის სახეშიც წენარად გადმოანათა გორის წვერიდან და თითქოს სიბრაღულით გადმოხედა კუნტრუმას საწოლს.

კურდღლები ჩუმის ბასნით დასვირობდნენ შვეხე ეველს და კუნტრუმას მდგომარეობასე ღაზარაკობდნენ...

— ვიპოვე!.. ვიპოვე!..— დაიძახა უცებ საიდანღაც განკნილმა ეურცქვიტამ, რომელიც ქაქანიტ შემოვარდა მინდვრიანზე და დაღლილ-დაქანცული კუნტრუმას ლოგინის წინ წაიქცა... ეველს გასარებული მივარდა ეურცქვიტას.

— როგორ?..

— საიდან?..

— სად არიან?..

ისმობდა ეოველ მსრიდან, მაგრამ ეურცქვიტა ისე იყო

დადლილი, რომ ლაპარაკის თავი აღორა ქქონდა. დიდხანს ექქინა საცოდავად, მერე, როგორც იყო, სული მოითქვა და დაწყო თავისი ამბავი:

— ბევრი ვიხეტიალე ამ სამ დღეს... ხან გიგივით მიექროდი მინდვრიაჩებზე, ხან-კი ფრთხილად მივიპარებოდი მუკლიანებში და სხვა ბუჩქნარებში... ბევრი ვიწვალე, მაგრამ, მადლობა ღმერთს, ჩემმა შრომამ უნაყოფოდ არ ჩაიარა. სად არ ვიუავი ამ სამ დღეს, სულ შემოვირბინე ტყე და ჭაღა, მაგრამ არა და არა, ვერაფერი მეშველა, კვალიც კი ვერ მივაგენ... სულ გადამიწუდა იმედი და აქეთ წამოხვლას ვაპირებდი, მაგრამ ვსთქვი, გულის დასამძვდებლად ტყის შემოთგორაკზეც ავირბენ-მეთქი. აუედი, ვუძებე, მაგრამ ამაოდ, ვერაფერი ვნახე. დავაპირე კიდევ საითმე წასვლა, მაგრამ აღარ ვიცოდი, საით და ამიტომ მივუკეცი პატარა გორაკზე, დაბალი თხილიანი რომ არის, ხომ იცით?—პაწია წყაროც ჩამოწანწკარებს იქ. ჭო და ვსივარ ამ თხილიანის ძირში და ვუიქრობ, სადღა წავიდე მეთქი, რომ უეცრად თხილიანის მორე ძირიდან რაღაც სმაურობა მომესმა. ნელა გადავიხედე და რას ვხედავ: ორ ქონდრის კაცს სურგზე თითო ბაჭია წამოუკიდნიათ და ქონისავენ მიჭეავთ... მაშინვე მივხვდი, რომ ეს ის ბაჭიებია, რომელთაც ვუძებ მეთქი და ჩქარი სიობლით გამოვწიე აქეთგენ ამბის მოსატანად.

— ცოცხლები არიან?—ამოკუნესით იკითხა კუნტრუმამ და ხარბათ დაამტკრა დიდრონი, ცრემლიანი თვალები ურცქვიტას.

— ცოცხლები არიან, მამ!—შიარულად უნახუხა ურცქვიტამ,—ისე დასუქებულან და გაფუნხულავებულან, რომ ვედარც-კი იცნობ!..

—ქოსისკენ მიჰქევადათ?—ჩუმად ჰკითხა ულვაშამ ტის-მუტი ვურადღებისაგან ზირი ღია დარჩა.

—ჰო, ქოსისკენ... ისინი ესლა ქოსში იქნებიან, —უპასუხა ეურცქვიტამ.

—იქნება იქ დაკლან ზაწიები? —კიდევ იკითხა ულვაშამ ჩურჩულით.

—ვევლავური შესაძლებელია, სომ იცი, რა მხეცები არიან, —ჩურჩულითვე უპასუხა ეურცქვიტამ, —დავეჩქაროთ, წავიდეთ, იქნება როგორმე გამოვიუფანოთ ქოსიდან ბაჭიები...

—მამ წავიდეთ! —სმა-მაღლა წამოიძახა ულვაშამ და მიუბრუნდა კუნტრუშას, რომელსაც სისარულისაგან ხან აცეობდა, ხან აცხელებდა...

ამ სისარულშიც საშინლად დაასუსტა საწყალი, ისე რომ თითქმის გულიც-კი უღონდებოდა.

—ჩვენ წავალთ და მალე აქ მოგვკრით მენს შვილებს! — აღერსიანად მიმართა ულვაშამ.

—არა, მოიცათ... გეშუდარებით, მეც წამიუვანეთ, —წაილულღუდა კუნტრუშამ, —ნუ დამტოვებთ აქ... ახლავე მინდა ენახო ჩემი შვილები... ახლავე... თორემ გული უცნაურად მიჩქროლავს... წამიუვანეთ... უკანასკნელად კიდევ მანჯვენთ ჩემი ზაწიები... დიან, უკანასკნელად!.. ვგრძნობ, რომ მალე მოვკვდები... —უკანასკნელი სიტყვები კუნტრუშამ ჩუმად წაიჩურჩულა და ვედრებით და მწუხარებით დააცქერდა ულვაშას.

უარის თქმა ეოვლად შეუძლებელი იყო.

ბევრი ლაპარაკის შემდეგ გადასწვიტეს, ხელდახელ გავეკეთებინათ საკაცე, ზედ დაეწვინათ კუნტრუშა და ისე გასდკომოდნენ ვხას. კურდღლები დაუაცურდნენ, ზოგს მუინდის ტოტი მოჰქონდა, ზოგს თხილის წნელები, ზოგს ტირიფის

რტოები; ერთის სიტყვით, ხუთ წუთში საკაცე შხად იურ...
 ძლივს, ვაი-ვაგლახით დააწვინეს ფერმისდილი კურტ...
 რუმა საკაცეზე, რომელიც ოთხმა კურდღელმა ასწია, და მარ-
 დი ნაბიჯით გასწიეს იქით, საითაც ეურცქვიტა გაუძღვათ.
 სწვა კურდღლებიც უკან გაჭკენენ საკაცეს და როცა ის ოთ-
 ხი კურდღელი, რომელთაც საკაცე მიჭქონდათ, იღლებოდა,
 სწვა ოთხი კურდღელი შიამუნძულებდა გორაკისაკენ საკაცეზე
 მწოდარე კურტრუმას...

მთვარე კარგათ ამოხული იყო. სადღაც ტყეში შიკიოტი
 გაჭკიოდა საზარელი სმით. ეურცქვიტა კი მარდად მიდიოდა
 წინ და თანამგზავრებსაც აჩქარებდა.

(დასასრული იქნება)

განთიადი.

დნავ დაჭკრა გარიყრბუძე,
ცა შუკროთა და გაიღვიძა;
აჭიკჭიკდა ლამაზი სმით
განთიადის ტკბილი მიძა.

ელვის ფრენით შემოველო
მძინარე ველს მკრბტელა,
ჩაუქროლა ნაკადულებს,
ფრთა დაჭკრა და დაისველა.

ვეზვილს ნაზად წასსურსულა:
გაიღვიძე, კმბრა, დაო!
დიღის ნამი ზირს გიკოცნის,
რახანია გათუნდაო.

ჩახრიალაც წინწკლებს 'ტესვრის
არდიგარდმო როგორც მძიუებს,
აღე, აღე, შეეკებე
ღამაზი მზის ღამაზ სხივებს.

დიღის ნიავს უნდა შენთან
იცელაქოს და იფარებროს

და როდესაც დაიღვება,
თავი შენვე შეკაფაროს...

ცელქებო, თქვენც გაინძრით,
საბანი ნუ წაიბურეთ;
წამოდექით ღხენით, ძღვრით
სასწავლებელს მიაშურეთ...

უველას ასე დასჭიკჭიკებს
განთიადზე მკვრატულა,
მანამდის მზე აუსწრებდა,
გააღვიძა თითქმის უველა.

შიო შლვიმელი.

ჰოლანდიის დათვალიერება.

ძეგო! ახლა სად წაგიდეთ?—იკითხა ტუხ-კრძე-
 ლამ,—ინგლისი ჟოველი მხრივ წელით არის
 შემორტეპული და სძელეთით აქედან ვერ გავალთ.
 თუ გინდათ, ძველი გ სით დაგებრუნდეთ სახლში—ზა-დე-კალეს
 ზრუტეთი და საფრანგეთით, ან რომელიმე სხვა სახელმწიფო-
 ზე გავიდეთ, რომელიც ზღვის ნაპირას მდებარეობს, მაგა-
 ლითად, ჰოლანდიაზე.

—რასაკვირველია, ჰოლანდიაზე! საფრანგეთში სომ ვი-
 ეავით,—უპასუხეს ჯუჯა კაცებმა.

— მამ საქმეს შეუდგეთ! — ბრძანა ტუნ-გრძელებმ და წყვეტეს წყალში სასიარულო ფეხსაცმელი.

— ჭეპ, ჭეპ, ჭეპ!... — მიტოვებდნენ წყალში ნაწინა ფეხებით

— აკერ ხიდი! — დაიფერა თვალ-ჭეჭტობ.

— ეკ, ძამია, ხიდი არ არის, სის კალაფანია, რომელიც წყალს იჭერს და იმის ძალას ასუსტებს, — უპასუხა ექიმმა.

ექიმმა აუხსნა ჯუჯა კაცებს, რომ ჰოლანდია გამენდა წყლის მიერ მოტანილ ქვიძასა და ლამსუ. ჰოლანდია ზღვის ნაპირს მდებარეობს. ეს ნაპირი ძალიან დაბალია და მუდამ შიში მოელის ზღვის ტალღებისაკან. ამიტომ ჰოლანდიელებს გამუდმებული შემოღობვა აქვთ ზღვასთან: ამგვრებენ ნაპირებს, აკლებენ კალაფანებს და ჯებირებს, ჰერიან მიწას და სხვა.

ექიმის ამბავი ძალიან საინტერესო იყო, მაგრამ ეურს არავინ უკდებდა; ვეკაბ კიცივით კალაფანისა და წყლისკენ კარბოდა, უნდობათ გადასულიყვნენ კალაფანს, შემდეგ ფიცარსე და ქვიძასე გაეუღოთ და შესულიყვნენ ქალაქში, რომელიც შირს მოსჩანდა. ამ ფაცი-ფუცში კალაფანი გადატედა და ჯუჯა კაცები კინელამ წყალში ჩაცვივდნენ. ბოლოს, როგორც იყო, ნაპირს გაუდნენ.

უცებ ეველანი შეჩერდნენ: მათ წინ ხმაურობით მირბოდა ჰატარა მდინარე, რომელსაც მოძრაობაში მოჭეკვდა წისქვილის ქვები.

— გაფცუროთ მდინარე! — სთქვა ექიმმა.

— გაფცუროთ! გაფცუროთ! აბა ჩქარა! — მისცეს ბანი სხვებს და შეცურდნენ მდინარეში.

— მას-შერემახ, მომეცი ერთი ხელი, შენ, ტუნ-გრძელავ, კიდევ მეორე! — ევი ოდა ვიცაია. ზი ასე ხელი-ხელი გადაბმულნი აღვიღად გავალთ.

— ვაიმე, ძმებო, ვიდვრჩები, მიშველეთ! მიშველეთ! იუვირა მურსილკამ და წვალში ჩაიუურუშელავა.

— ნუ გეშინიან, ვერ დაიხრჩობი, წვალი ღრმა არ არის, უპახუნა სიცილით არვიცაიამ, რომელიც მის გვერდით მიცურავდა.

ფაქო ფუციში გაღვიანი გაბატავა

— შენ რა იცი, რომ ღრმა არ არის? — მიუბრუნდა მას შტკინო თაფი.

— კარგი, გეოფათ, ნუ ჩხუბობთ! — ჩაფრთხუნს სხვები, — აკერ ქალაქიც გამოჩნდა.

როგორც იყო, უკვლანი გავიდნენ ნაპირზე, გაიმრეს ტანისამოსი და გაუდგნენ კზას.

მაღე მათ თვალწინ გადაიშალა ნაფთსადგურისანი, დიდი

ქალაქი, საიდანაც კემები სხვა და სხვა ქვეყნებში მიდი-
ნენ. ზოგი ნაგოსადგურში შემოდის, ზოგი კადიოდა. ჯუ-
ჯა კაცებმა იცნეს ნაპირზე მყოფი აფრიკელი ზანგები, ინ-
დოელები თვალთ მოჭკრეს ერთ ნაცნობ მერცხალსაც-
რომელიც მათთან ერთად ევროპაში მოფრინდა. ჯუჯა-
კაცე-
ბი დიდხანს დაძვრებოდნენ ქალაქში, ეურს უბედებდნენ უცხო-
ენას. ათვალეობდნენ ახალ ხალხს.

— მე აღარ მინდა აქ დარჩენა, არაფერია საინტერესო
წავიდეთ ჰოლანდიელების ქალაქ ამსტერდამში, სადაც ჰეტრე
დიდი ნაგოსობას სწავლობდა. ვნახოთ ამსტერდამი, აქ კი რა
უნდა ვაგაკეთო—დაიბსა მურზილკამ.

— მოიცადე, — უნახუსეს ძეგბმა, — ჯერ ვვალაფერი დავა-
თვალეოთ აქ და შემდეგ წავიდეთ ამსტერდამში.

მურზილკამ რაღაც წაიბუტბუტა და ქალაქიდან კასვლა-
მდე ხმა აღარ ამოუღია.

მეორე დღეს ჯუჯებმა ნამით ზირი დაიბანეს, ვვავილე-
ბის ტკბილი წვენი დალიეს და გათენებისას გ'სას გაუღვნენ.
შუადღისას დასვენება გადასწვეიტეს. ამისთვის ჩქარი მდინა-
რის ჩრდილოვანი ნაპირი აირჩიეს.

— ბატონებო! აქ ახლო წისქვილია, რას იტყვით, არა
ვნახოთ? — იკითხა ექიმმა მას-ჰერემსმა.

— სიამოვნებით! — შეჩოქოლდნენ ძეგბი.

— მე შეწისქვილე ვ-ქნები! — წამოიბასა ჩუშმა-მისანმა და
თავზე ჭრელი თავსაკრავი წაიკრა.

— აქ რაღაც ამბავია! — სთქვას ჯუჯებმა წისქვილის ეხო-
ში შესვლისათნავე, — ახლა სწორედ მუშაობის ხანაა, წისქვი-
ლი-კი გაჩერებულია. ნეტავი ჰეტრონი ცოცხალია თუ არა?

— ძეგბო! — თითქო ზასუსად დაიკვირა ჩუშმა მისანმა, —

ეს არის ესლა ვიუავი მეწისქვილის ქოსში, საცოდვეს
ნასკნელ დღეშია. ცოლი და შვილები ტირიან, სობრალი ბევ-
რია და მუშა კი არავენ არის.

—ნუ თუ მართლაც!—გააწყვეტინეს ჟუჯებმა და დაიწ-
ვეს სჯა, თუ როგორ უშველონ მეწისქვილს.

—როგორ გაბედე ჩემი წითელი თავსაკრავის აღება? მა-
კისკან თათრული ხალათი უნდა შეშვეკრა!—წამოხტა მოუ-
ლოდნელად მურწილკა და მივარდა ჩემ მისხსს.

—ჰა! ჰა! ჰა!—გაიცინეს ჟუჯებმა, —დასე უტვინოს: აქ
თავებს ვიტყვავთ, როგორ უშველოთ გაჭირვებულს, ეს-კი
რავებს კაიმახის. არა, როგორ არა გრცხვენინა?

მერცხვენილი მურწილკა საჩქაროდ წაეიდა. სსვები-კი
მეუღგნენ ფიქრს, როგორ უშველონ უბედურს.

—მაზ-პერემაზ, შენ კარგი ექიმი ხარ; ბაღასის წამლე-
ბი იცი, მოარჩინე მეწისქვილე! შენ-კი, ვიციაია, წადი, გაიგე,
ღარბიბი ხომ არ არის მეწისქვილე. იქნებ იმის ოჯახს რა-
მე უჭირს!—ასე ამბობდა ტუზ-გრძელა.

ექიმი მაზ-პერემაზი, კმაყოფილი, რომ ასეთი საქმე მი-
ანდეს, გაიქცა ტყეში, მოაგროვა სხვა და სხვა ბაღასი და უჩინრად
მეწისქვილეს სახლში შევიდა. როდესაც ეველას ეძინა, მან
ავადმოფის სასმელში თავისი წამალი შეურია, ამ წამლისა-
გან მეწისქვილე უცბად უნდა მოჩინილიყო.

წისქვილში-კი ამ დროს დიდი ფაცი-ფუცი და ხუჭუჭი
 რი იყო. საქმე დულდა და კადმოდიოდა, ჯუჯა-კაცებს უნდო-
 დათ ერთ დღეში დაუქვანთ სორბალი, რომ მეწისქვილემ მორ-
 ჩენისათანავე შესძლოს წახვლა და ფქვილის გაეიდვა. დამე, რო-
 ცა მეწისქვილე იღვიბებდა, სვამდა ზაწაწინტელა კქიმის
 მიერ მომზადებულ სასმელს და აზრადაც არ მოსდიოდა, თუ
 რა ძალა იმაღლებოდა ამ წამალში.

მეორე დღესას ჟანძრთელმა და მაკარმა კაიღვიმა, თით-
 ქო ავად ანც-კი ეოფილიოსს.

— დმერთო ჩემო! — უკვირდა მეწისქვილეს, — წუხელის ისე
 ცუდათ ვიყავი, რომ სიკვდილს ვკლადი, დღეს-კი სრულიად
 ჟანძრთელი ავდექი.

ტანთ ჩაიცვა და წისქვილისკენ წავიდა. ოთხ თვეზე მე-
 ტია, ავანთყოფობის გამო წისქვილში აღარ შეუხედნია.

— სორბალი დაღწებოდა და წისქვილიც დაიშლებოდა,
 ავადყოფობის წინ სასურავი ისე იყო გაფუჭებული, რომ
 წვიმა ჩამოდიოდა, — მიდიოდა და ფიქრობდა მეწისქვილე.

მაგრამ როდესაც წისქვილში მივიდა, გაცდა: სასუ-
 რავი და წისქვილის ფრთები ძველებული დაჭხვდა, ხოლო
 სორბალი წმინდათ დაფუქული და ტომრებში ჩაურელი. გაკვირ-
 ვებისაგან ზირ-დაღებული დარჩა.

— დმერთო დიდებულო! — დაძახა მეწისქვილემ და თან
 გახარებულ თვალებს ავლებდა ასე კარვად გაკეთებულ საქ-
 მეს. ჯუჯები-კი ამ დროს სასურავზე წამოწოლილიყვნენ, ჭუ-
 ჭრუტანებში იეურებოდნენ და მესაროდნენ სხვის ბედნიერებას.

— კარგი, კეთილად ერთი! — დაძახა სასურავიდან ჩამო-
 ვარვებულმა მურზილკამ. — არა, რა ნახეთ, რომ ვერე გაკვი-
 რვებული უეურებთ! ფრავი სულ დამუფხრიწა ამ საძაგელ სა-

სურავსე ცოცვათ. წავიდეთ აქედან, თორემ სულ დავრჩები!

—ნუ წუწუნებ ერთი შენცა!—შესძახა უკუდმართამ.

—ვაიმე, ვაიმე, ვაიმე!—გაისმა ამ დროს სამხრეთი ხმა. ტრიალა, სწრაფია და მიძა ხასურავიდან ჰირდაჰირ მდინარეში ჩაცვივდნენ.

—ახია თქვენსე, სომ გეკუნებოდით, წავიდეთ შეთქი! არ დაძვირეთ და მოგხვდით თუ არა!—ნიძნის მოგებით კვიროდა მურზილკა.

—დიდი ხაქმე მოძიდარა!—ამბობდნენ წულიდან გამოსული ტრიალა, სწრაფია და მიძა, —მეორეი უფრო ფრთხილათ ვიქნებით, ამასთან არც ბანაობა გვაწვევს.

—მურზილკა, კიდევ დაიწვე ხსები, რა მოუსვენარი რამა ხარ!—სთქვა ტურ-გრძელამ. —ესლა უნდა თათბირი გავმართოთ, შენ-კი უბრალო რამესე ცეცხლი გეკიდება!

—რა თათბირი?—შემფოთდა მურზილკა, რომელმაც ხელად იცოდა გაჯაურებაც და დამშვიდებაც.

—უნდა გადავწყვიტოთ, ჰოლანდიდან სად წავიდეთ. მაზ-პერემაზ გვიჩვენებს ბელგიაზე გავიაროთ და სამხრეთით წავიდეთ მწიგნობარა კი ვაიძახის, ჩრდილოეთისკენ გაუდგოთ გზას, გავიაროთ დანია, ნორვეგია, შვეცია და მინ დავბრუნდეთ, —უძახუნა ტურ-გრძელამ.

— ჰა! — გაიქნია თავი მურზილკამ, მეც ბელგიაზე
 ქრობ. ამბობენ, იქ საუკეთესო აზმობებს აკეთებენო: იქნებ
 მეც უნახო რაღე ზემო ტანისამოსისთვის, მაკალითად, ძველუ-
 ბური...

— ჰა, ჰა, ჰა! — გაიხმა გარემოში სარხარი, მაგრამ მურ-
 ზილკა აღარ უავრობდა, ხედავდა, რომ მისი სურვილი ასრუ-
 ლებული იქნებოდა.

6. დიახამიძე.

ღ ა ლ ღ ა .

კახაფსული უბეჭედა. სო-
 ფელში დამით ბუღბუღის
 სმა აღარ ატკობის არუ-მარეს
 და სიხუმეს არღვეეს მხოლოდ
 ჭოტის სეკდიანი სმა და ღაღ-

დას უცნაური გალობა. „რრრაკ-რრრაკ“ — დრო გამოძვებით,
 თითქოს სერსხავს რასმესო, გაიძახის ღაღღა. მიისი სმა სან ძლი-
 ყრია, სან სუსტი, ზოგჯერ შორიდან მოისმის და ზოგჯერ
 ახლოდან. ამნაირი გალობით მძაღლი ღაღღა ესმაურება თავის
 ძეუღლეს, სხვა და სხვა ნაირი სიძლიერე ხმისა აიხსნება იმ
 ვარემოებით, რომ ღაღღა სან ერთ მხარეს შიადებს თავს და
 დაიძახებს და სან მეორე მხარეს, თანაც სულ დარბის, სირ-
 ბილი კი მძვინიერი იცის, მწვერს არ ჩამოუვარდებს ამ მხრივ.

სამაგიეროთ ფრენა ძლიერ ესარება. ფეხიც რომ დაად-
 გათ, მაშინაც წამოფრენის მაგიერ ბალახებში მიძაღვას რჩებას.
 მართლაც, ბალახებში მას ვერაზინ დაინახავს, ვერც ადამიანი
 და ვერც მტაცებელი ფრინველი. მხოლოდ მუქებარი ძაღლი
 თუ იზოვის. საქართველოში ღაღღა აზრილის ბოლო
 რიცხვებში მოდის სოლმე. ზამთარს კი ცხელ ქვეყნებში ატა-
 რებს. რადგანაც მოსვლისას საკმაოდ ძაღალი ბალახი
 არ დახვდება სოლმე, იგი ჯერ ჭაბებში სცხოვრობს, შემ-
 დგებ ბაღებში და მინდვრებში, მხოლოდ ბალახი რომ გაითი-
 ბება ეანებში და შემოდგომით კი ბუჩქებში იძაღება. სანამ თე-

სლუელობა მოვიდოდეს, იგი მატლებით და ჭიებით იკვებება. შემდეგში კი თესლულობით.

ზირველ შემთხვევაში, მანე მწერების განადგურებით, მას რა თქმა უნდა სარგებლობა მოაქვს ადამიანისათვის. მეორე შემთხვევაში კი ე. ი. თესლულობას რომ დაუწიებს ჭამას, იგი ახარალებს ადამიანს. ბუდის კეთებას იწიებს მისის ბოლო რიცხვებში: სადმე ბუჩქის ძირას იგი აკებს ბალახს და შიგა სდებს 8-12 მოთეთრო და მუქი ფერის დაწინწკლულ კვერცხებს. სამი კვირის შემდეგ იხეკებიან დაბუმბლული ბარტყები. მათ უკვე მშვენივრად შეუძლიანთ სირბილი და თესლულობის კენკვა. გამოჩეკის შემდეგ დედან დაჭეავს ბარტყები უანებში, ბაღებში და ტუის ზირებში, სადაც ჰეკებავს მათ თესლულობით.

აი ზატარა ღაღლები დაიხარდნენ. დადგა ოქტომბერი, დამდამობით უკვე ცივა, ხეებს ფოთლები უკვითლდებოთ და ღაღლებიც მიემკსავრებიან ცხელ ქვევებში.

ტანად ღაღლა მწერის ოდენაა, მხოლოდ უფრო ძალიანი ფეხები აქვს და მოგრძო თავი. ფერი ქვევიდან რუსი აქვს, სევიდან კი რუსი ფერის გარდა მრავალი მავი და წაბლის ფერი წინწკლები აერია.

3. საყვარელიძე.

ქონდრის კაცები აფრიკაში.

ველი დროიდანვე ცნობილი იყო, რომ ზადლანდ შორს, აფრიკაში, მდინარე ნილოსის სათავეში სცხვრობენ ჰატარა კაცები, რომელნიც სიმბლით ბაუშეებს არ აღემატებიან. საბურმეთის ჰირველი ისტორიკოსი ჰეროდოტე კვიამბობს, რომ ლიბიის უდაბნოს სამხრეთით, დიდი მდინარის ნაპირებზე, რომელიც დასავლეთიდან აღმოსავლეთით მიმდინარეობს, სცხვრობენ ქონდრის კაცები, რომელნიც ჩვეულებრივ ადამიანზე ჰატარეები არიანო. ეს მდინარე, როგორც ფიქრობდნენ, მდინ. კონგო უნდა ეოფილიყო.

შემდეგში ამ ჯუჯა-კაცებზე აღარაფერი იხმის. მხოლოდ ძეზიდმეტე საუკუნეში, კუნძულ მადგასკარის კუბერნატორი იუწყებოდა, რომ აფრიკის დასავლეთ ნაპირებზე ჰატარა ტანის ხალხი ცხოვრობსო.

1858 წელს ორმა ფრანგმა მოგზაურმა დუ-მულიემ და დე-ფლაკრუმ სწორედ იმ ადგილებში ნახეს ჰატარა ტანის ხალხი, სასელად აბონგო და ტუკა. ევროპაში ამ მოგზაურების მოხსენებას არ დაუჯერეს, ამბობდნენ, სცდებიანო. ბოლოს მოგზაურმა შვაინფურტმა გამოაცხადა, რომ მდინარე კონგოზე ჩები თვალთ ვნახე ქონდრის კაცები, სასელად აკკა.

ესლა დანამდვილებით ვიცით, რომ აფრიკაში ჯუჯა-კაცების მრავალი ტომია. სიმაღლით ეს კაცები არშინ ნახევარს არ აღემატებიან, სოკი ორ არშინს აღწევს. საზოგადოდ, ჯუჯა-კაცები უმხო და მახინჯები გვგონია. ნამდვილად-კი ძალიან ლამაზი, კარგად მოუყანილი და ღონიერი საღებია.

ვევლა ესენი ველურები არიან. ხუნა-თესვას არ მისდევენ, იკვებებიან მცენარეთა ძირებით, ნადარის, ხორციით და ხილით. ამ მიზეზით ერთ ადგილზე არ ბინადრობენ და ადგილიდან ადგილზე გადადიან. სასლებს არ იშენებენ და ხის შტოებიდან გაკეთებულ კარუკებში სცხოვრობენ. იმათ სანადირო იარაღს შვილდ-ისარი და ხის შტოები შეადგენს. მოძინაუ რებული ჭეჯუთ მხოლოდ ქათამი, ისიც მსხვერპლის შესაწირავად და არა საჭმელად.

ღმერთზე მათ ძალიან ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ. ხწამთ რაღაც უხენაესი არსება, რომელსაც სახელად „ერ“-ს ეძახიან. გაჭირვებისა და ხიფათის დროს ლოცვით მიმართა, ვენ ხოლმე ამ „ერ“-ს: ეირამაღა დგებიან ხელებზე და ასეთის სიტყვებით ვედრებიან: „ერ, მენ თუ მართლა არსებობ-რატომ აძლეე შტრებს ნებას ჩვენი დახოცვისას? ჩვენ ხომ არაფერსა გთხოვთ, რადგან ვკმაყოფილდებით გველებით, თაგ-ჯებით და ჭიანჭველებით. შენ გაგვანინე და ნუ გვამცირებ ესლა!“

ამ ჯუჯა-კაცებს არც მეფეები ჭეჯუთ და არც რაიმე კანონები აქვთ. გვარულებად-კი არიან დაყოფილნი.

ეს ჯუჯა-კაცები უდაბურ ტყეებში სცხოვრობენ, ვევლას ეძალებიან და ამიტომ ძნელია და იმეცათი სანახაზინიც არიან.

სულ რაბდენიმე წელიწადია, რაც ინგლისის ერთმა საზოგადოებამ ახალი ცნობები გამოაქვეყნა ჯუჯა-კაცების შესახებ. ისინი გვინების კუნძულზე სცხოვრობენ, შიგებსა და ტყეებში მიძალუნნი.

სიძლით 1 $\frac{1}{2}$ არშინს აღებატებთან. ტანსაშუალო
 ფერი აქვთ და სახესე სქელი წვერი ამოსდით. მოს უცვებულო-
 ბის დროს თბა კი არ უთეთრდებათ, უწითლდებათ. ტანისამოსის
 ხმარება არ იცინან, მხოლოდ ზატარა წინსაფარები აქვთ,
 ფოთლებისაგან დაწნული. სამაჯიუროდ ძალიან უყვართ სამ-
 კაული ძვლებისა და კბილებისაგან გამოთლილი, სამაჯურები,
 ექლსაბამები და სხვა.

აღწეა.

1921 წ ე ლ ს

გამოვა საემანუელი ჟურნალები

===== **უძველ თვიურად** =====

მცირე-წლოვ. „**ნ ა კ ა ლ უ ლ ი**“ მე-XVII წ.

და მოზრდილთათვის

„**ჭ მ ზ ი ლ ი**“ მე-XXX წ.

ჟურნალები გამოდის სახალხო განათლების სოციალურ აღზრდის მთავარ მმართველობასთან არსებულ სარედაქციო კოლეგიის ხელმძღვანელობით.

ჟურნალები დაურიგდება სასწავლებლებს უფასოდ.

მისამართი: სახალხო განათლების კომისარიატი.

რედაქტორები } ან. წერეთელი.
 } ნ. ნაკაშიძე.